

Міністерство освіти
і науки України

Національний
університет біоресурсів
і природокористування
України

Національна академія
наук України
Інститут історії України
Інститут всесвітньої історії

Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

Центр пам'ятокознавства
Державна установа «Енциклопедичне видавництво»
Лабораторія міжнародних і соціогуманітарних досліджень
Українська асоціація зовнішньої політики

**«УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНО-
ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917–1921 РР.):
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПРОТИРІЧЧЯ»**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
присвяченої 100-річчю проголошення
Акта Злуки Української Народної Республіки
і Західноукраїнської Народної Республіки**

Київ-2019

Сіверський – Глухів. Але це зовсім не завадило їм вводити до нейтральної смуги і південні частини, на визнану територію УНР, пізніше Української Держави гетьмана П. Скоропадського свої військові підрозділи.

Де-факто, Чернігівських губерній стало дві: одна на основній території Чернігівщини, що увійшла до Гетьманату Скоропадського, інша – у складі більшовицької Росії, куди безжодних міжнародних договорів потрапили 43 волості Чернігівщини з центром у м. Почеп. Цієї бідної території, куди вся Чернігівщина та інші українські губернії століттями поставали хліб, більшовики почали вивозити «все на Москву». Залізничники Новозибкова скаржилися, що якби записувати всі бешкети, насильства, розстріли, знущання словом і ділом наймитів Леніна з амністованих каторжників, не вистачило б цілого номеру Чернігівської земської газети (більше 10 великих аркушів) [1].

Найбільше тероризував населення більшовицький очільник П. Шимановський. Проти його грабувань, вбивств, арештів з вимогою викупу 31 березня 1918 р. повстав Мглинський майдан. Селяни Мглину та навколишніх сіл оточили будинок більшовицької ради. Шимановський дав команду стріляти у натовп з кулеметів, виставлених у вікнах. Відразу було вбито 6-х та поранено 15 селян. Проте селянство не здавалося, а коли врешті П. Шимановський вийшов на переговори, розлючений натовп його буквально розтерзав. Зібрання мешканців Мглинського повіту ухвалило рішення приєднатися до України, арештували залишки червоноармійців і озброїлися гвинтівками з їх складу. Повстання тривало декілька днів, доповнювалися вистачало набоїв, потім було придушене більшовицькими загонами, учасники були репресовані. У квітні подібне повстання спалахнуло у Суражі. Представники інших північних повітів Чернігівської губернії зверталися і до німецького командування, і до Гетьманату з вимогою приєднання до Української Держави. Були ще вимоги білорусів, що також проголосили свою незалежність і вважали північ Чернігівщини своєю етнічною територією. Москва готувала мешканців до «плебісциту»: російські агітатори дискредитували владу Української Держави, зрештою під загрозою арештів і розстрілів змушували перелякане населення північних повітів голосувати за приєднання до Радянської Росії.

Після захоплення влади більшовики діяли швидко і рішуче: північні повіти Чернігівщини у травні 1919 р. були відрізані від губернії і від суверенної ще тоді України та передані до новоутвореної Гомельської губернії РСФРР. Територія Чернігівської губернії зменшилась на 15 тис. кв. км., на яких станом на 1917 р. проживало 636 638 чол. Більшовики більше не тріалися у плебісцити, але обіцяли місцевим мешканцям: «Москва вам все дасть». Проте голова Стародубського повітвиконкому Парлюк відправив до Чернігова, Києва та Москви телеграму з протестом від імені двохсоттисячного населення повіту, яке «вважає себе в історичному, економічному і географічному відношенні українцями» [1]. Замість хліба, з Росії прислалли загороджувальні загопи, які вилловлювали дезертирів і відбирали «лишки» зерна. Повстання проти більшовицької влади тривали і в 1920 р.

Література:

1. Еткіна І. Втрата Україною північних територій Чернігівської губернії (1917 – 1919) // Режим доступу: <http://pivnich.info/vtrata-ukrajinoyu-pivnichnyh-terytorij-chernihivskoi-huberniji-1917-1919/>

ВАСИЛЬСВА Ірина Василівна ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В ТВОРЧОСТІ В. ЛИПИНЬСЬКОГО

Початок ХХ ст. відзначений подальшим розвитком ідей української державності.

Саме ці ідеї, починаючи з Першої світової війни, активно розробляв український вчений В. Липинський (1882 – 1931). Проблеми державності та історичного поступу України отримали відображення в таких його працях, як «Релігія і церква в історії України», «Листи до братів-хліборобів», «Рівні права усім релігіям». Крайною формою організації суспільства вчений вважав конституційно-монархічний лад, який спирається на п'ять підвалин: аристократію, класократію, територіальний патріотизм, український консерватизм, релігійну етику.

Вивчаючи проблему соціальної бази політичної влади, В. Липинський пропонував установити класократію, тобто такий соціально-політичний лад, де активна меншість

– аристократія – здійснює керівництво шляхом вибору кращих представників різних станів і класів. Вчений виділяє такі класи: хліборобський (поміщики, селяни, сільські робітники); промисловий (власники фабрик, інженери, робітники); фінансовий і купецький (ті, хто живе за рахунок обміну продуктами); комунікаційний (залізничники, шофери та ін.); інтелігенція (чиновство, вчителі, письменники та ін.). До станів він відносить організаторів і організованих. Перші – активна меншість. Друга – пасивна більшість. Функції меншості – обраної аристократії – обмежуються владою монарха. Монархічна влада, в свою чергу, обмежується законами, які приймають представники різних класів.

Важливою складовою концепції В. Липинського є ідея територіального патріотизму української нації та українського консерватизму. Саме ці фактори повинні об'єднати українське суспільство, подолати внутрішні слабкості нації. Сутність територіального патріотизму В. Липинський вбачав у пробудженні почуття солідарності та єдності мешканців української землі незалежно від їх етнічного походження, класової приналежності, професій, соціально-культурного рівня. Своє розуміння нації він вбачав у тому, що нація – це реалізація хотіння до буття нацією. Коли нема хотіння ... нема нації» [1]. Відносно не може бути нації, коли це «хотіння» не реалізується в матеріальних формах держави. Єдино можливою передумовою нації саме і є територіальний патріотизм. Його сутність завжди відігравала негативну роль в утвердженні української державності. В. Липинський постійно підкреслював, що в справі українського державотворення ставала на заваді відсутність єдності між різними регіонами (галицько-дніпрянський антагонізм). Українську націю він називав недержавною нацією, тобто такою, до якої чужоземна влада приходить, як правило, внаслідок запрошення її частиною народу. Ось чому така нація не має в певній формі всіх елементів і якостей, необхідних для розбудови державності. Тому процес державотворення в них проходить важче, займаючи довший період часу.

В. Липинський засуджував заклики до соціально-класової та національної нетерпимості, приєднання українців представникам інших національностей України. Тому він пов'язував формування аристократії з територіальним, а не з національним чинником.

Патріотизм В. Липинський визначав як «свідомість своєї території, любов до своєї землі, до всіх без винятку її мешканців». Вчений зауважував, що відсутність територіального патріотизму завжди відігравала деструктивну роль у становленні українського суспільства.

Втілення в життя ідей державного творення України В. Липинський пов'язував з утвердженням консерватизму. Кожне суспільство повинно бути соціально диференційованим і розвиватися як прогресивні, так і консервативні елементи і мати опозицію. Консерватизм, за В. Липинським, є утвердження всередині українського громадянства організованих сил авторитету, дисципліни, правопорядку, політичної культури, здатних у майбутньому стати носіями державної влади. «Зміцнювач консерватизм монархічна форма організації і поповнення рядів старих консервативних рядів свіжими силами з-поміж українства – це основа цього відродження», – стверджував вчений. Він писав, що народи, які не вміють створити власних законів, тобто власну провідну верству, будуть змушені користися чужим панам.

Особливу роль в організації суспільства В. Липинський приділяв релігії та церкві. Він ставив вище інтересів держави і нації засади етики і моралі, які завжди освячувала церква. Вчений розглядав релігію як силу, що може примирити українство, спрямувати його діяльність на зміцнення суспільства. Зокрема, класократія, за В. Липинським, витікає з християнського світогляду.

За сучасних умов необхідне послідовне застосування суспільствознавчої методології до аналізу різних сфер українського суспільства. Динаміка суспільних змін потребує системного осмислення української дійсності та формулювання правильних наукових висновків стосовно її майбутнього.

У вирішенні цих завдань можуть послугуватися національно-державницькі думки В. Липинського.

Література

1. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. – Відень, 1926. – С. 387.